

توماس و الگادو هارتمن

زندگی ما با آقای گورجیف

ویرایش تی. سی. دالی و تی. ا. جی. دالی

رؤیا منجم

انتشارات
تمدن علمی

توماس و آلگا دو هارتمن

زندگی ما با آقای گورجیف

رؤیا منجم

صفحه آرایی: محمد علی پور
بازسازی تصاویر: مریم افسر

چاپ اول: ۱۳۹۹
شمارگان: ۵۵۰ نسخه
لیتوگرافی: باختر
چاپ: رامین
قطع: رقعی

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۳۱-۲۰۱-۱

حق چاپ محفوظ است.

انتشارات
نشن علم

تهران - خیابان انقلاب - خیابان ۱۲ فروردین
خیابان شهدای ژاندارمری - بن بست گرانفر - پلاک ۴
تلفن: ۰۲۱ - ۶۶۴۱۲۳۵۸

Www.elmpub.com

info@elmpub.com

nashreelm

فهرست مطالب

۹	درباره نویسنده کان
۱۰	پیش گفتار
۱۶	یادداشت ویراسته
۲۰	در باره گورجیف
۲۷	توماس دو هارتمن
۳۴	الگا دو هارتمن
۴۱	دیباچه
۴۵	۱ سنت پترزبورگ
۶۱	۲ اسبتوکی: نخستین سفر اکتشافی
۷۷	۳ تیفوس
۹۰	۴ بازگشت به اسبتوکی
۱۰۳	۵ شکل گیری نهاد
۱۱۱	۶ کار ژرفنا می یابد
۱۲۱	۷ رویارویی با همگان
۱۳۱	۸ زمینه چینی برای پیش روی
۱۴۰	۹ سفر اکتشافی دوم
۱۵۱	۱۰ در کوهستان
۱۶۷	۱۱ سوچی
۱۷۷	۱۲ تفلیس
۱۹۱	۱۳ میان پرده موسیقایی

۱۹۹.....	۱۴ نهاد تازه.....
۲۱۲.....	۱۵ قسطنطنیه.....
۲۲۴.....	۱۶ برلین.....
۲۳۱.....	۱۷ پاریس و فونتن بلو.....
۲۴۳.....	۱۸ علاقه انگلیسی‌ها رشد می‌کند.....
۲۴۹.....	۱۹ ساخت و ساز.....
۲۵۸.....	۲ آشپزخانه.....
۲۶۸.....	۱ نمایش‌ها.....
۲۷۴.....	۲ آمریکا.....
۲۸۱.....	۲۳ اجعه.....
۳۰۴.....	۲۴ سوره‌های.....
۳۱۴.....	۲۵ موسیقی.....
۳۱۸.....	۲۶ پایان.....
۳۳۱.....	گاه‌شماری.....

پیش‌گفتار

از شما می‌خواهیم که گورجیف آموزه‌ی خود را در آن جای داد، سه شکل آن بگفته است: سیستم انگاره‌های او، «حرکات» و موسیقی‌اش. برای هر کدام درجیف با شاگردی خاص کار می‌کرد که گنجایش ویژه‌ای برای دریافت، جذب و رساندن مایه‌هایی را داشت که به او داده می‌شد. در رابطه با انگاره‌ها، این شاگرد پی.دی. آسپنسکی بود؛ در رابطه با حرکات، ژان دو سالزن و برای موسیقی توماس دو هارتمن. هر سه آنها و همسران‌شان از فعالان همدگان اصلی آموزه گورجیف بودند و در این کتاب که دوازده سال را با شروع از ۱۹۱۷ دربرمی‌گیرد، آنها همگی نزدیک به هم می‌ایستند.

توماس و الگا دو هارتمن در زمانی در سنت پترزبورگ، گورجیف پیوستند که جنگ در اوج خود بود و بدون هیچ گسستی از زمان رشد نهادش دنبال کردند؛ نهادی که در استتوکی و تفلیس در قفقاز شکل گرفت؛ به قسطنطنیه و برلین رفت و سرانجام در پریوره دآون در فونتن‌بلو نزدیک پاریس مأواگزید.

در آنجا گورجیف الگا دو هارتمن را به عنوان منشی، دستیار و مدیر خانه خود برگزید. او بیشتر کارهای پریوره را رتق و فتق و در

دیدار با افراد بیرونی نقش مترجم را برای گورجیف بازی می‌کرد. از این گذشته در آنجا بود که گورجیف کار با توماس دو هارتمن روی آهنگ‌سازی مجموعه‌ی بی‌همتایی از قطعاتی برای پیانو را شروع کرد که به نام «موسیقی گورجیف/ دو هارتمن» آوازه یافته است.

دو هارتمن‌ها در ۱۹۲۹ گورجیف را ترک کردند تا تنها زندگی کنند و سرانجام در گرش اقامت یافتند و سراسر جنگ دوم جهانی را در همان جا ماندند. دیگر هرگز نزد گورجیف بازنگشتند؛ اما هرگز هم ترازایی نسبت به پیروی از آموزه او نشان ندادند. و هنگام درگذشت گورجیف در ۱۹۴۹، نیروهای خود را با ژان دوسالزمن که مسئولیت کار گورجیف را به‌سوی گرفت، یکی کردند.

در ۱۹۵۱ دو هارتمن‌ها به نیویورک رفتند تا گروه‌های گورجیف در آمریکا را رهبری کنند. از مادام آسپنسکی و شاگردانش در مزرعه‌اش در نیوجرسی پشتیبانی می‌کرد. در همان سال خود من برای نخستین بار با آنها ملاقات کردم و آنها تقریباً از من شدند.

توماس دو هارتمن دیگر نوشتن کتابش را در باره سال‌هایی که او و الگا با گورجیف گذرانده بودند، آغاز کرد. به دو زمانی که به آپارتمان آنها در نیویورک یا به مزرعه مادام آسپنسکی می‌رفتم، یا وقتی آنها به تورنتو رفتند و نخستین گروه گورجیف را در ۱۹۵۵ راه‌اندازی کردند، به پاره‌های درخشانی از بخش‌هایی که روی آن کار شده بود، گوش می‌کردم.

در ۱۹۵۶ توماس دو هارتمن به شکل نامنتظره‌ای درگذشت و کتاب را ناتمام گذاشت. بیوه او با بی‌باکی انرژی‌های خود را همچنان به پای کار گورجیف ریخت و از جمله گروه مونترال را بنیان گذاشت که دیرتر به بنیان گورجیف در کانادا گسترش یافت. اما هر گاه می‌توانست، به سر کار به پایان رساندن کتاب همسرش بازمی‌گشت و سرانجام توانست از راه

ناشری نیویورکی به نام کوپر اسکوتر ترجمه انگلیسی آن را در ۱۹۶۴ با پیش‌گفتاری از خود درآورد و داستان را کامل کند. همان ویرایش از نو در ۱۹۷۲ از سوی کتابخانه متافیزیک پنگوئن به چاپ رسید.

در ۱۹۷۹ که آُلگا دو هارتمن از دنیا رخت بر بست، کپی‌رایت موسیقی گورجیف/ دو هارتمن را برای بنیاد مونترال خود و بقیه خانواده‌های را که داشت نزد من باقی گذاشت. در میان آرشیوها بزرگ دو چیز برجسته بود و نیازمند توجه بی‌درنگ، دفتر نُت‌های موسیقی شوهرش در دورانِ پریوره، که همه به روسی نوشته شده بود و خاطرات خودش که به انگلیسی نوشته بود. برای کار روی دفترهای موسیقی باید روسی یاد می‌گرفتیم که روند آهسته و پریاداشی بود که پسر بزرگم تابش شش‌سالگی در این کار به من پیوست. خاطرات آُلگا اما بی‌درنگ در دسترس کنم‌کاوی ما بود. روشن شد که برای انتشار جداگانه رسا نیست، اما گفته‌های شوهرش را به شکل به‌جایی کامل می‌کرد. و از آنجا که در آن زمان کتاب اصلی به راستی دست‌یافتنی نبود، این فرصتی آرمانی برای درهم‌آمیختن دو شرح آنها در یک کتاب با تغییر آواهای آنها بود، به همان سالی که در زندگی واقعی زمانی که با ما سخن می‌گفتند یا در فرصت‌های ویژه رفتار می‌کردند. دست‌نوشته را - درهم‌تنیدگی به نسبت ساده صفحاتی از کتاب اصلی با بخش‌هایی از خاطرات آُلگا - که همسر من روایت آنها را تایپ کرد - ری‌پاش کردم. نتیجه در جلسه‌ای با نویسنده / ویراستار جُکوب نیلوفر دوست خانوادگی آر.جی. بیت کُگرو در میان گذاشته شد که در سال‌های آخر زندگی آُلگا دو هارتمن از او مراقبت می‌کرد. آن نسخه «گسترش‌یافته» از سوی هارپر و رو در ۱۹۸۵ به چاپ رسید.

تا آن زمان تام و من به اندازه کافی روسی یاد گرفته بودیم که دست‌نوشته اصلی کتاب دو هارتمن را کندوکاوی کنیم - ۳۰۰ صفحه

کامل با الفبا و دیگته سبک کهن. همواره گمان می‌بردیم که متن چاپ شده انگلیسی ترجمه مستقیم همان چیزی بود که دو هارتمن نوشته بود، اما حتی کندوکاوی مقدماتی تفاوت‌های برجسته‌ای را به نمایش گذاشت. مرتب بیشتر روشن می‌شد که الگا دو هارتمن برای پرداختن هزینه نخستین نسخه با مایه‌های اندک خود ناگزیر متن را خلاصه کرد و بسیاری از موضوعات کوچک را بیرون گذاشته و بسیاری دیگر را انشوده کرده است.

ترجمه دوباره - به کمک دست‌و‌دل‌بازانه اسوتلانا آرنولدونا راجوسکی، موز، بار و خواننده روسی که با هارتمن‌ها از نزدیک آشنا بود - نشانگر حجم چشم‌برانگیزی از موضوعات تازه و ارزشمند بود. از این گذشته نشان داد که تماس دو هارتمن از استعداد بیشتری برای توصیف شخصیت، مسائل تاریخی و وضوح زمانی و مکانی نسبت به آنچه از متن پیشین هربدا شد، بهره‌مند بوده است. روشن بود که ویرایش تازه و گسترش یافته باید در خواهان بلندپروازی و کار سخت‌تری است. تام دیگر در تمامی کارهای ویرایشی و مسئولیت‌ها سهم بود، در حالی که روث با همان از خستگی وظیفه درازمدت تایپ بسیاری از مراحل و غلط‌گیری‌های متن را به عهده گرفت. انتشارات پنگوئن به چاپ آن علاقه نشان داد و از سرعت کردند که تا آنجا که شدنی است به این ویرایش مشخص بیفزاییم. با این درخه است هنگام گردآوری تمامی موضوعاتی را در آن جای دادیم که اساس می‌کردیم خواه به خودی خود و خواه برای درک بهتر آنچه که وجود داشت بالارزش است.

با گردآوری موضوعات تازه و افزودن آن به متن قبلی کم‌کم به طرح بزرگ و ساده دو هارتمن - داده‌های بیشتری برای به نگاره درآوردن تکامل کار گورجیف با تغییر شکل بیرونی و به اصطلاح «پوشش‌اش»

بسته به شرایطی می‌یافتیم که آن‌را فراگرفته بود همراه با سرشت کسانی که به آن کشیده می‌شدند و به آن دسترسی می‌یافتند. همان‌طور که می‌کوشیدیم هر پاره تازه را در جای خود بنا به این بینش جای دهیم، موضوع شروع به آرایش خود در گروه‌بندی‌های طبیعی و نظم‌ی گاه‌شمارانه با بازگشت‌های گاه و بی‌گاه به پیش و پس در زمان کرد.

این ما را به آنجا کشانید که به جای هفت فصل بیشتر بی‌شکل گذشت، فرمت تازه بیست و شش فصل کوتاه - یکی برای هر گروه‌بندی طبیعی و شش گفتار الگا دو هارتمن را که هیچ نشانه‌ای برای یافتن سویم‌دی نداشت، در پیش بگیریم. برای جبران این کمبود، عنوان‌هایی را آورده‌ایم که به هارتمن اجازه دهد بداند که هر فصل دارد کجا روی می‌دهد یا درون‌مایه کلی آن چیست، بی‌آنکه (البته امیدواریم) فرصت هر گونه کشف و دریغی را که در جریان خوانش بهتر از راه می‌رسد «از میان ببریم».

ما همان روش نسخه پیسی را با همان رسم‌الخط توماس دو هارتمن در متن اصلی نگاه داشته‌ایم در حالی که بخش‌هایی را که نوشته الگا دو هارتمن است به صورت ایتالیک آورده‌ایم. بخش‌های تازه به همان شیوه به آن افزوده شده و تنها تغییرات ویرایشی اندکی در آن به کار رفته تا پیوندها را نرم کند و از بازگویی مطالب جلوگیری شود.

موضوعات مقدماتی در باره گورجیف و توماس دو هارتمن را به روز کرده‌ایم و بخش تازه‌ای در باره الگا دو هارتمن به آن افزوده‌ایم. تمام سه بخش به گونه‌ای طراحی شده تا بیشتر تأثیری از پیش‌زمینه و شخصیت هر کدام از آنها بر جای بگذارد.

برای بازگشت و مطالعه، نقشه‌های تازه، یک گاه‌شماری و یک فهرست و یادداشت‌های ویراستان در باره تغییرات و تصحیح‌هایی که در خود متن صورت گرفته را در اختیار گذاشته‌ایم. برای کسانی که

دوست دارند آوای خوانش خود را تجربه کنند، خوب است به یادداشت ما در باره به گویش درآوردن نام‌های روسی در صفحه مربوطه پیش از شروع کتاب بازگردند.

اگر چیزی باشد که مایه افسوس من در باره متن دو هارتمن باشد این است که او درست در جایی از دنیا رفت که شروع به نوشتن در باره همکاری خود با گورجیف کرده بود. ما هرگز نخواهیم دانست که او قصد نوشتن چه چیزی را داشته، اما خوشبختانه دنیا اینک می‌تواند با خود موسیقی آشنایی داشته باشد، آن را تجربه و با آن کار کند. بی. شاتس سوهن، انتقارات و حرم آلمانی که ویرایش‌های نخست آهنگ‌سازی مانند موزارت، بتهوون و شوبرتن را در روزگار خودشان منتشر کرد در حال حاضر در حال انتشار ویرایش مشخص موسیقی گورجیف / دو هارتمن برای پیانو است. آخرین جلد این مجموعه تا ۱۹۹۳ بیرون می‌آید. کسانی که می‌خواهند بدانند چه گونه خود هارتمن برخی از قطعه‌های این موسیقی را نواخته و در یک نمونه آوای او را بشنوند که در این باره سخن می‌گویند می‌توانند کاسِت‌های سی‌دی‌های آن را از Triangle Editions Inc, P.O. Box 452, Lenox Hill Station, New York, NY 10021 خریداری کنند.

در این میان در این کتاب این فرصت وجود دارد که اندیشه‌ها و احساس‌های درونی دو هارتمن‌ها هر دو با گستردگی و عمق بیشتری نسبت به گذشته، در مورد تجربه‌های در حال گسترش زندگی‌شان با گورجیف و هم‌شاگردی‌هایشان شنیده شود. با سهیم شدن میوه‌های آنچه که آنها از کار گورجیف دریافتند، بزرگداشت قلبی خود از آموزگارشان را ابراز و از او به بهترین شکلی که می‌توانستند سپاسگزاری کردند.

توماس سی. دالی

دسامبر ۱۹۹۱